

SVEA HOVRÄTT

Ink 2016-07-28

Månr
Aktbilaga

T 6401-16

Svea hovrätt

Box 2290

103 17 Stockholm

SVEA HOVRÄTT
Rotel 0502

INKOM: 2016-07-28
MÅLNR: T 6401-16
AKTBIL: 4

Uppsala den 27 juli 2016

KOMPLETTERING AV ÖVERKLAGANDE I MÅL T 6401-16

Klagande: Mälardalens högskola, 202100-2916
Box 883
721 23 Västerås

Ombud: Advokaterna [REDACTED]
Ahlford Advokatbyrå AB
Box 1111
751 51 Uppsala

Motpart: Connie Askenbäck, [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Jur. kand. Clarence Crafoord och Fredrik Bergman
Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

Överklagad dom: Västmanlands tingsrätts dom meddelad den 14 juni 2016
i mål nr T 1806-15

I egenskap av ombud för Mälardalens högskola ("MDH") får vi härmed komplettera tidigare ingivet överklagande enligt följande.

1. YRKANDEN

MDH yrkar att hovrätten, efter meddelat prövningstillstånd och med ändring av tingsrättens dom

- a) ogillar Connie Askenbäcks käromål;
- b) befriar MDH från skyldighet att utge ersättning för Connie Askenbäcks rättegångskostnader vid tingsrätten;
- c) förpliktar Connie Askenbäck att ersätta MDH dess rättegångskostnader vid tingsrätten; samt
- d) förpliktar Connie Askenbäck att ersätta MDH dess rättegångskostnader vid hovrätten med belopp som senare kommer att anges.

2. GRUND FÖR ÖVERKLAGANDET

Tingsrätten har felaktigt bifallit Connie Askenbäck talan på den grunden att Connie Askenbäck och MDH ansetts ha ingått ett civilrättsligt ömsesidigt förpliktande avtal om att Connie Askenbäck mot att betala föreskrivna avgifter skulle få möjlighet att ta en kandidatexamen inom programmet Analytical Finance ("Programmet") med den kvalitet som följer av lag och förordningar. Vidare har tingsrätten felaktigt ansett att Programmet inte haft den kvalitet som följer av lag och förordningar och att bristen i kvaliteten varit så väsentlig att Programmet praktiskt taget saknat värde för Connie Askenbäck.

3. OSTRIDIG BAKGRUND

Connie Askenbäck är amerikansk medborgare och antogs till Programmet som är ett kandidatprogram vid MDH med start höstterminen 2011. Programmet har bedrivits sedan 2001 och omfattar 180 högskolepoäng, vilket motsvarar tre års heltidsstudier. Connie Askenbäck ansökte till Programmet den 5 december 2010 och fick ett meddelande per brev den 8 april 2011 att hon accepterats som student till Programmet. Till brevet bifogades en faktura för avgiften daterad den 11 april 2011, inbetalning av fakturan registrerades den 21 april 2011 och hon fick ett formellt antagningsbesked den 27 april 2011. Hon tog sin studieplats i anspråk då hon påbörjade Programmet den 29 augusti 2011.

Sedan höstterminen 2011 ska studenter från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiz betala studieavgifter, som ska ge den svenska högskolan full kostnadstäckning för den studieavgiftsfinansierade verksamheten i sin helhet. Avgiften, som slutligen fastställs av rektorn för MDH, var för Connie Askenbäck 55 000 kr per termin. Connie Askenbäck har betalat avgift för höstterminen 2011, vårterminen 2012, höstterminen 2012 och vårterminen 2013. Efter vissa avräkningar har hon inalles betalat 182 500 kr i avgifter. MDH har till Connie Askenbäck återbetalat 11 688 kr avseende studieavgiften för kursen Microeconomics.

Under knappt fem terminer, från höstterminen 2011 till och med del av höstterminen 2013, uppnådde Connie Askenbäck 46,5 godkända högskolepoäng inom Programmet och på MDH. Utöver detta har Connie Askenbäck fått tillgodoräkna sig 34,5 högskolepoäng från studier utomlands. Således har Connie Askenbäck sammanlagt uppnått 81 högskolepoäng inom Programmet. Connie Askenbäck har framfört klagomål under februari 2013 avseende Programmet till MDH, Universitets- och högskolerådet samt till Student- och doktorandombudsmannen vid MDH. Connie Askenbäck avbröt Programmet inför höstterminen 2013.

4. OMSTÄNDIGHETER

Ömsesidigt förpliktande avtal eller offentligrättsligt förhållande

Tingsrätten har felaktigt bifallit Connie Askenbäck talan på den grunden att Connie Askenbäck och MDH ansetts ha ingått ett civilrättsligt ömsesidigt förpliktande avtal om att Connie Askenbäck mot att betala föreskrivna avgifter skulle få möjlighet att ta en kandidatexamen.

Frågan om det rättsliga förhållandet mellan avgiftsbetalande studenter och högskolorna diskuterades i förarbetena till studieavgiftsförordningen. Av förarbetena framgår att regeringen i första hand anser att förhållandet mellan avgiftsbetalande studenter och lärosätena är av offentligrättslig art.

Regeringen uttalade därvid bl.a. följande.

”Förhållandet mellan studenterna och statliga universitet och högskolor regleras för närvarande genom offentligrättsliga bestämmelser. Även den avsedda regleringen om infö-

randet av en studieavgift för studenter från tredjeländ är offentligrättslig. Bestämmelser om studieavgift avses kunna åberopas av högskolan gentemot studenten. Härtill kommer att de sanktioner som avses införas, dvs. att den som inte betalat avgift inte får tas emot av högskolan eller ska stängas av från utbildningen, är av offentligrättslig art. Förhållandet mellan en studieavgiftsskyldig student och högskolan uppvisar också flera skillnader jämfört med normalförhållandet mellan parterna i ett civilrättsligt avtal. En sådan skillnad är att betalning i sig inte ger en rätt till utbildningen. För att antas till en utbildning krävs att sökanden, på samma sätt som avgiftsbefriade sökande, kan antas med hänsyn till kvalitetskravet i 1 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434), är behörig och har tillräckliga meriter för att antas om urval behöver göras. Precis som vid beslut om antagning och avstängning i dag, kommer högskolans beslut om avgiftsskyldighet och om att den som inte betalat avgift inte får tas emot av högskolan eller ska stängas av från utbildningen att fattas ensidigt av högskolan. Detta innebär att besluten utgör myndighetsutövning.” (jfr. prop. 2009/10:65 s 19 f)

Den enskildes rättigheter och de offentligas skyldigheter vad avser offentligt finansierade tjänster regleras således för närvarande i den offentligrättsliga lagstiftningen. Tingsrätten konstaterar att beslut om antagning, examen, tillfällig avstängning och avskiljande och andra disciplinära åtgärder är reglerade i författning och är eller bär stark prägel av myndighetsutövning och att högskoleutbildning har tydliga offentligrättsliga inslag vad gäller förhållandet mellan student och högskola. Vidare konstaterar tingsrätten att det står var och en fritt att i privat regi mot betalning erbjuda utbildningar som liknar de som högskolor tillhandahåller. Sådana utbildningar står inte under statens tillsyn och leder inte till examen i högskolelagens mening. För kvalitetskraven har köparen/studenten att lita till avtalet och marknadsrättslig lagstiftning.

Tingsrätten anser felaktigt att det inte finns någon saklig skillnad mellan högre utbildning i privat regi eller statlig högskoleutbildning, vad gäller undervisningen. Kvalitetssäkringen av den högre statliga utbildningen i Sverige är noga reglerad. Det tillsynsuppdrag som UKÄ fått sig tilldelat av regeringen utgår från 1 kap 4 § högskolelagen. Bestämmelserna om kvalitet i högskolan är alltså tänkta att ligga till grund för den utvärdering av högskoleutbildningen som UKÄ, tidigare Högskoleverket, ansvarar för. Det har inte varit regeringens mening att domstolar ska värdera utbildningars innehåll och kvalitet.

Högsta domstolen har vid två tillfällen tillämpat allmänna kontraktsrättsliga principer när det allmänna ansågs ha brustit i sina skyldigheter (NJA 1998 s 656 I samt NJA 2008 s 642). Rättsfallen gäller dock kommunal barnomsorg och skiljer sig från nuvarande situation i flera avseenden. Tingsrätten har felaktigt ansett att då kommuner förutom att vara bundna av maxtaxan är skyldiga att erbjuda, och föräldrar berättigade till, barnomsorg, har högskoleutbildning en högre grad av privaträttslig karaktär än barnomsorg. En viktig faktor som beaktades i rättsfallen ovan var vilka åtgärder som kunde vidtas vid utebliven betalning och att det allmänna måste utkräva avgifterna genom att väcka talan vid allmän domstol och få en exekutionstitel om betalning inte sker. Högskolan är å andra sidan inte berättigad till någon exekutionstitel när en antagen studieavgiftsskyldig student inte betalar avgift. Enligt 3:1 UB får verkställighet endast äga rum på grund av förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskilda föreskrifter får verkställas. Den åtgärd som högskolan ska tillgripa vid utebliven betalning är lagreglerad i 10 § studieavgiftsförordningen och innebär att högskolan vid utebliven betalning ska stänga av studenten från utbildningen till dess att avgiften betalas. Högskolan kan således inte självmant välja om högskolan vill eller bör stänga av studenten vid utebliven betalning. Frågan om en students betalningsskyldighet kan därför inte prövas av allmän domstol.

Förhållandet mellan högskolan och en betalande student är offentligrättsligt reglerat i alla delar och det sätt på vilket en students betalningsskyldighet uppstår innebär offentlig förvaltning med karaktär av myndighetsutövning, jfr NJA 1983 s. 680. Tingsrätten har felaktigt ansett att förhållandet mellan Connie Askenbäck och MDH präglas av ömsesidighet på så sätt att Connie Askenbäck får åtnjuta undervisningen först då hon betalat. MDH:s uppfattning är att betalning av avgiften är ett utflöde av myndighetsutövning vid antagningen. Vid MDH betalar studieavgiftsskyldiga studenter terminsavgift. En termins studier vid högskolan omfattar 30 HP. Om en student inte blir godkänd på en utbildnings grundkurser har studenten inte möjlighet att läsa vidare på utbildningens fortsättningskurser. Någon ny terminsavgift kommer då inte att tas ut. Den myndighetsutövning som sker vid examination är således av avgörande betydelse för frågan om studieavgift ska eller inte ska betalas.

Studieavgift kan alltså enbart tas ut i de fall uttryckligt stöd finns i lagtexten och om sådant saknas kan något avgiftsuttag inte göras genom ett avtal mellan högskola och student.

Även avgiftens storlek regleras i lag och ska innebära full kostnadstäckning. Något utrymme för högskolan att uppställa villkor om särregleringar för enskilda studenter finns inte. Det rör sig alltså inte om något avtalsrättsligt vederlag för utbildningen utan avgiften ska utgå enligt de grunder som framgår av lag. Den relation som uppkommer mellan en enskild student och högskolan vid deltagande i en utbildning är snarast att se som en situation sui generis och inte som en traditionell avtalsrättslig/konsumenträttslig relation. Den omständigheten att ett rättsförhållande ger upphov till någon form av ömsesidiga förpliktelser medför heller inte att det enbart därav ska anses vara fråga om ett ömsesidigt förpliktande avtalsförhållande.

Enligt 2 kap. 7 § högskolelagen har studenterna rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Om detta finns även närmare reglerat i 2 kap. 14 § högskoleförordningen. Studenter på högskolan är således medaktörer i högskolan. Detta avser givetvis även avgiftsbetalande studenter. Genom representanter utsedda av studentkåren företräds studenterna vid MDH i de beredande och beslutande organen vid högskolan, bl.a. i Högskolestyrelsen, Fakultetsnämnden och Pedagogiska rådet. Även mot bakgrund av detta saknar tolkningen att det skulle råda ett avtalsliknande tvåpartsförhållande mellan studenterna och högskolan grund.

Genom UKÄ:s tillsyn och kvalitetsgranskningar är dessutom samtliga studenter, såväl de som betalar avgift som de avgiftsbefriade studenterna, försäkrade en utbildning av god kvalitet. Studenterna blir inte rättslösa. Vad avser utbildning som en student inte tillgodogjort sig, men som studenten betalat avgift för, har studenten rätt att omregistrera sig och på så vis tillgodogöra sig denna. Connie Askenbäck har även omregistrerat sig på utvalda kurser höstterminen 2013 och tagit högskolepoäng terminen ifråga, någon avgift har hon i enlighet härmed inte varit skyldig att betala. Det vore ytterst märkligt om avgiftsbetalande studenter, till skillnad från avgiftsbefriade sådana, skulle ha möjlighet att driva process om kvaliteten på en högskoleutbildning utifrån den subjektiva uppfattningen att utbildningen har varit av dålig kvalitet. Dels skulle tillsynsverksamheten så som den är utformad omintetgöras, dels skulle studenten ha möjlighet att återfå avgift för sådan utbildning som studenten redan tillgodogjort sig genom tagna högskolepoäng.

Den offentligrättsliga lagstiftningen ger alltså redan studenterna ett fullgott skydd. Det finns därför inte skäl att tillämpa civilrättsliga regler på högskolans område.

UKÄ:s utvärdering

Tingsrätten har felaktigt ansett att UKÄ:s utvärdering omfattar Programmet och hänvisat till MDH:s självvärdering i anledning av granskningen, att Programmet, vid sidan av att läsa enstaka kurser, var det sätt på vilket en student kunde få kandidatexamen i matematik från MDH. Fokus för utvärderingen har varit resultatet och utvärderingen har granskat i vilken utsträckning studenternas faktiska studieresultat motsvarar de förväntade studieresultaten enligt examensförordningen för 2007. Att själva Programmet inte utvärderas framgår av UKÄ:s utvärderingsmaterial men också av vittnesförhören med [REDACTED] och [REDACTED] som uttryckligen uppgett att Programmet i sig inte utvärderats. Detta har inte tingsrätten beaktat. Underlaget som bedömningen grundats på är fem examensarbeten, MDH:s självvärdering och studenternas erfarenheter. UKÄ har alltså inte granskat kursplaner, utbildningsplaner, lärarkompetens, kurslitteratur etc., varför Programmet som sådant inte kan ha utvärderats.

Tingsrätten har inte beaktat skrivelsen från ministern för högre utbildning och forskning, [REDACTED], som uppger att UKÄ:s utvärdering inte avser hela utbildningsprogram, dvs. Programmet och att UKÄ inte gör en helhetsbedömning av dessa utbildningsprogram. Då utredningen talar för att Programmet inte utvärderats är det svårt förstå vilken utredning, bortsett från MDH:s självvärdering som uttryckligen anges i domen, som tingsrätten lagt till grund för sin slutsats. Under alla förhållanden har tingsrätten gjort en felaktig bevisvärdering av materialet.

Prisavdrag

Tingsrätten har uppfattat att Connie Askenbäck, så som hon utformat sin talan, gjort gällande prisavdrag, varför tingsrätten resonerat kring möjligheterna till prisavdrag enligt köplagen, konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen. Tingsrätten redogör inledningsvis för att det i den rättsvetenskapliga litteraturen anförts att det inte är helt klart om prisavdrag är en allmän avtalsrättslig princip eller om det endast kan göras gällande med stöd av uttrycklig lag. Tingsrätten har valt att analogivis tillämpa bestämmelserna för sättet att beräkna prisavdraget enligt köplagen och konsumentköplagen. Trots detta har tingsrätten inte tagit hänsyn till rätten och möjligheten att avhjälpa brist enligt köplagen och konsumentköplagen. De brister som UKÄ påtalat har per omgående avhjälppts av MDH. Därför beslutade UKÄ den 25 februari 2015 att ge utbildningen som leder till kandidatexamen i

matematik vid MDH det samlade omdömet *hög kvalitet* och examenstillståndet inom området var således inte längre ifrågasatt.

Tingsrätten har slutligen felaktigt ansett att MDH drivs som en stiftelse och därav dragit den felaktiga slutsatsen att det förelegat en risk för att Connie Askenbäck inte skulle kunna få examen även om hon fullföljde alla kurser som ingick i Programmet. Detta är direkt felaktigt eftersom statliga högskolor med stöd i högskolelagen, till skillnad från stiftelsehögskolor, fortfarande har rätt att utfärda examen till studenter som redan är antagna, även om examenstillståndet skulle återkallas under utbildningens gång. Connie Askenbäck har alltså under alla förhållanden kunnat få sin examen, vilket är det som tingsrätten ansett varit det parterna träffat avtal om.

Tingsrätten har, trots analogvis tillämpning av köplagen och konsumentköplagen, inte beaktat att det efter UKÄ:s ifrågasättande av MDH:s examenstillstånd, skett en process av uppföljning, där MDH åtgärdat (avhjälpt) de brister som UKÄ funnit och att examenstillståndet inte längre var ifrågasatt. Det har alltså aldrig funnits någon risk för att Connie Askenbäck inte skulle få ut sin examen.

Därutöver har tingsrätten felaktigt ansett att Programmet praktiskt taget saknat värde för Connie Askenbäck och att det inte spelar någon roll att hon haft rätt att tillgodoräkna sig de högskolepoäng som hon uppnått på antingen Programmet eller annan högskoleutbildning.

5. SKÅL FÖR PRÖVNINGSTILLSTÅND

Ändringsdispens

Prövningstillstånd på denna grund ska meddelas om det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till. Tillståndsgrunden har utformats på detta sätt för att betona den generösa tillämpningen som reglerna bör ha. Avsikten är att alla avgöranden som bedöms som tvivelaktiga ska tas upp till fullständig prövning.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan under rubriken "Omständigheter" finns det således anledning att betvivla riktigheten i det slut som tingsrätten har kommit till varför skäl för prövningstillstånd föreligger.

Granskningsdispens

Prövningstillstånd på denna grund skall lämnas om det inte utan prövningstillstånd går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till.

Prövningstillstånd bör kunna meddelas inte bara där det finns en konkret anledning att be-
tvivla riktigheten av tingsrättens avgörande utan också i andra fall där tingsrättens avgö-
rande framstår som svårbedömt. Så kan vara fallet inte bara i omfattande eller komplicera-
de mål utan även om de egentliga domskälen är ofullständiga, kortfattade eller på annat
sätt oklara med avseende på de rättsliga resonemangen eller bevisvärderingen.

Som redogjorts för ovan har regeringen i första hand ansett att förhållandet mellan avgifts-
betalande studenter och lärosätena är av offentlighetsrättslig art. Enligt regeringen fick frågan,
om betalning av studieavgift skulle kunna innebära att studenter fick rättigheter liknande
dem i ett civilrättsligt avtal, tillsvidare lösas i rättstillämpningen. De frågor som det ska tas
ställning till är komplicerade och det finns inga tidigare avgörande, varken underrätts- eller
överrättsavgörande. Därutöver har tingsrätten endast utgått ifrån att Programmet leder till
kandidatexamen i matematik och därmed att den utvärderats av UKÄ. Tingsrätten har helt
bortsett från vittnena [REDACTED] och [REDACTED] som uttryckligen upp-
gett att Programmet i sig inte utvärderats, varför det inte utan prövningstillstånd i hovrätten
går att bedöma riktigheten av tingsrättens beslut.

Prejudikatdispens

Då det saknas överrättspraxis och för att få klarhet i huruvida det uppstår ett civilrättsligt
förpliktande avtal mellan lärosätena och avgiftsbetalande studenter måste hovrätten med-
dela prövningstillstånd i målet. Regeringen har uttryckligen överlämnat frågan till rättstil-
lämpningen - *"Om betalning av studieavgift skulle kunna innebära att studenter får rättig-
heter liknande dem i ett civilrättsligt avtal är en fråga som tillsvidare får lösas i rättstil-
lämpningen."* - prop. 2009/10:65 s. 20.

Hovrätten måste också meddela prövningstillstånd i målet för att få klarhet i hur bedöm-
ningen av om det föreligger ett kontraktsrättsligt fel i en utbildning ska göras och vilka
påföljder som kan göras gällande.

6. BEVISNING

MDH åberopar samma bevisning och till samma bevistema som vid tingsrätten. Förhör kan tas upp i hovrätten genom uppspelning av de ljud- och bildupptagningar som gjordes vid tingsrätten.

Som ovan

